

Sekmējot valsts valodas ieviešanu

Piedāvāju apspriešanai projektu VSSR terminoloģijas vārdnīcā.

Lai sekmīgi risinātu valodas ieviešanu, nepieciešams balstīties uz vienotu terminoloģiju gan VSSR ražošanā, gan sociālajās sfērās.

Šim nolūkam būtu jāveido terminoloģijas vārdnīca krievu-latviešu valodā. Bet, tā kā pēdēja laikā arvien vairāk sakaru veidojas ar Rietumiem, tad pie tā pašā būtu vērtīgi rūpnīcas produkcijas daļu un galvenās ražotnes. Kur tas iespējams, dot arī angļu valodā.

Saprotams, ka vārdnīcas sastādīšana ir liels darbs, turklāt, valodai attīstoties, tas nekad nevar beigties. Un tomer, neraugoties uz to, ka vārdnīca nav pilnīgi nobeigta, ir jārada iespēja, lai tā sāktu darboties pēc iespējas ātrāk. Lai to panāktu, jāizveido vārdnīcas uzbuves struktūra kopumā. Tas dos iespēju katru gatavo daļu sākt jau lietot, pirms visa sistēma kļūs gatava. Tas atļaus vārdnīcu arī laikā gaitā nepārtraukti papildināt un labot.

Iesakšu šādu vārdnīcas struktūru (skat. zīmējumu):

Struktūra veidota pa vertikāli pēc ceļu principa, bet pa horizontāli — pēc ražošanas procesa attīstības, kopīgi šifrējot katru ceļa gatavo produkciju un noliktavu saimniecībā materiālus, rezerves daļas, darba rīkus un aparāturu.

Vārdnīcas sadalījums atsevišķās iedaļās ļaus ātrāk atrast nepieciešamo terminu pa ceļiem, nozārem, bet vienveidīgais šifrs ļaus iz-

veidot kopīgu vārdnīcu par gatavību produktiem, tapat arī par materiāliem, rezerves daļām, darba rīkiem un aparātiem visas rūpnīcas mēroga. Tas darīts tādēļ, ka praksē atsevišķu ceļu un nozaru darbiniekiem vairāk vajadzīga nevis viena vārdnīca, bet gan tas atsevišķās daļas.

So uzdevumu atrisināt, manuprāt, vislabāk varētu ar personālkompjūtera palīdzību, ievadot terminus diskētā ar šifru, bet kompjūteram uzteicot to sakārtošanu pēc alfabēta un, ja iespējams, veikt arī apverstas vārdnīcas veidošanu, t. i., latviešu-krievu vai arī angļu-latviešu, terminu izņemšanu no diskēta un to pavairošanu un drukāšanu.

Terminu krāšāna diskētā ir ļoti ērta. Tur var izdarīt labojumus, papildinājumus, nenodarot nekādus zaudējumus vārdnīcā kopumā. Tā visu laiku papildināsies un uzlabosies.

Šajā sakarībā būtu jānoverte programmes izmaksas, speciālistu apmācības izmaksas un jādomā, ka šī kompjūtera atļaušana vieta varētu būt tehniskās informācijas daļa. So darbu jau varētu sākt tūlīt.

Vārdnīcas atsevišķo daļu sastādīšanu vajadzētu uzņemties attiecīgo ceļu un nozaru speciālistiem, grūtākus gadījumus labāka termina izvēlei aicinot tālka komisiju. Doma, ka nav pamata pārāk bīdīt darbināli terminu veidošanā, sakmes jau neesam valodnieki. Kompjūtera līdzdalība mums nodrošinās

pastāvīgu vārdnīcas atjaunošanu, un prakse parādīs termina dzīvotspēju.

Pavīrās apreiķis rāda, ka mums jāveicams ar apmēram 3000 termiņiem (t. i. ar 6000 vārdiem, ieskaitot krievu terminus un ar 9000, ieskaitot angļu terminus).

Termina šifrs veidojās sekojoši. Piemērs: I. ceļa izejmateriāls — kaļķakmens.

16003 Известия — kaļķakmens — limestone. Pirmais skaitlis norāda piederību ceļam, otrs norāda ražošanas stadiju, bet pārejē trīs cipari ir termina numurs attiecīgajā iedaļā.

Informācijas izņemšanu no kompjūtera varētu iedomāties sekojoši: Piemērs:

Nepieciešami gatavas produkcijas termiņi pa visu rūpnīcu.

Lai šo uzdevumu atrisinātu, kompjūteram jāizmanto no atmiņas (diskēta) visi tie termiņi, kuru šifra otrajā cīmē ir skaitlis 5.

Izvērtī vārtu atrisināt citus uzdevumus.

Piemērs: Nepieciešami stikla kausēšanā lietojamie termiņi. Šī uzdevuma atrisināšanai kompjūteram jāizmanto no atmiņas visi termiņi, kuru šifra pirmie divi skaitļi ir 12.

Tāpat gaidīsim ierosinājumus, iebildumus, labojumus un kersmies pie darba. Iedrošināšanai varu paziņot, ka 5. ceļa un I. ceļa terminu vārdnīca ir praktiski pabeigta. Atliek to ievadīt kompjūterā.

ALDIS ZEIBOTS

Dvēseles kultūras atjaunošanai vajagot vismaz 300 gadus

(Sākums 1. lpp.)

Neraugoties uz pamatnācijas anti-pātijām pret Padomju Krieviju, Latvijā iznāca daudz periodisko izdevumu krievu valodā. «Grāmatu Draugs» izdeva krievu rakstnieku darbus oriģinālvalodā un tulkojumus.

Latviešu dzejnieks Aleksandrs Čaks krievu laiku dzīvoja Saranskā, Tur viņš sāka rakstīt savus pirmos dzejoļus... krievu valodā. Pēc atgriešanās Latvijā dzejnieks aizrāvas ar antiburžuāzijas tēmu, šimmoja par Majakovski. Savās publikācijās mēģinādams iepazīstināt Latvijas sabiedrību ar Majakovski un viņa uzskatiem, Čaks pierādīja, ka viņš redz Majakovski ne tikai plakāta dzejnieku, bet arī viņa sirdi. Majakovskis Latvijā bija piecas reizes, viņu vajāja vietēja slepenpolīcija, tomer Čaks nebaidījās parādīt savas simpatijas proletariāta dziesminiekam, un Majakovska popularitāte Latvijā bija liela.

Raimis, Laicens, Paeģle, Upišs daudz darijuši, lai noskapotu latviešu sabiedrību labvēlīgi krievu literatūras uzlvei. Latvijā daudz lasīja Maksima Gorkija, Gumiļeva, Mandelštama, Zoščenko, Bloka darbus.

Vel daudz līdz šim nepazīstamu

faktu minēja docente, bet viena no svarīgākajām atziņām, ko izdarīja propagandisti nodarbībā, bija sekojoša: mūsu augstskolas sagatavo lieliskus šaura profila speciālistus, tehnokrātus, bet viņu inteliģences līmenis ir diskutējams jautājums. Tas ir, — ja atceramies, ka inteliģence ietver sevi ne tikai profesionālisti.

20. gadsimts ir ideju gadsimts, kad dzimuši ideāli, kuru īstenošanas dēļ veselas tautas bijušas gatavas cīest un daudz upurēt. Pat Ļepins taču sapņoja par vispārējo revolūciju. Šis neprātā idejas tautā nesusi arī literatūra, gan publicistika, gan daijliteratūra. Tā vienmer apdziedājusi humānus, labus, brīnīgiskus cilvēkus. Tā runājusi ar tautu latviešu, krievu, ukraiņu, vācu, angļu un visās citās valodās. Ja mēs katrs šogad izbrīvēsim par britiņam kaut dažu grāmatu izlasīšanai, — kļūsim bagātāki, dvēseliskāki, skatīsimies ar cieņu uz čītu tautu caur daijliteratūras prizmu. Jo ikdienā, tiešais darbs, praktiskās rūpes par daudz mūs pārņemušas savā varā. Un, ja runājam par vāžu saraušanu, to varam attiecināt arī uz prātu, izglītību, dvēseli. Darīt to nekad nav par vēlu.

VIZMA LEJSTRAUTA

REKOMENDĀCIJA arodkomitejām un darbu kolektīviem kolektīvo darbīgumu izstrādāšanai

Vadoties no Latvijas PSR arod-biedrību darbības koncepcijas, kura par arod-biedrību galveno uzdevumu uzskata savu biedru sociāli ekonomisko, darba, sadzīves apstākļu, profesionālo tiesību un interešu aizstāvību, kā arī sociāli taisnīguma principa ieviešanu materiālo labumu un garīgo vērtību sadalē, LRAP daļas piedāvā kolektīvajos darbīgumos iekļaut šādus punktus.

1. Minimālajam darba algas līmenim jāatbilst iztikas minimumam.
2. Daudzmaiņu darba režīma apmaksa.
3. Darba algu izmaksas termiņu un regularitātes ieviešana.
4. Palīdzības rezerves (streiku) fonda izveidošana strādājošiem.
5. Vienreizējie pabalsti pensionāriem un darba veterāniem.
6. Piemaksas rūpnīcu stipendijaiem.
7. Neatmaksājama materiāla pabalsta izsniegšana kooperatīvu dzīvokļa vai individuālās mājas celtniecības iemaksām.
8. Kooperatīvo un individuālo mājokļu celtniecībai izsniegto kredītu daļēja segšana.

9. Bezprocenta pabalstu izsniegšana jaunajam ģimenēm dzīves apstākļu uzlabošanai vai saimniecībai nepieciešamo priekšmetu iegādei.

10. Iepirkuma un vairumtirzniecības cenu starpības apmaksa produkcijai, kas sarazota patīg saimniecības sabiedriskās ēdināšanas vajadzībām.

11. Cenu pazeminašana strādnieku ednicās.

12. Apmaksāta papildu atvaļinājuma piešķiršana darbiniekiem vai 24 dienu atvaļinājuma piešķiršana visu kategoriju darbiniekiem uz materiālo pabalstu fonda rēķina.

13. Atrīvoto arod-biedrības darbinieku prēmēšanai paredzēto līdzekļu konkrētu apmēru un rādītāju noteikšana, šo līdzekļu nodrošināšana ar arodorganizāciju rīcību.

14. No darba brīva laika iedalīšana neatbrīvotajiem arod-biedrību darbiniekiem (priekšsēdētājiem un citiem vēlēto orgānu locekļiem) sabiedrisko pienākumu veikšanai, saglabājot viedjo izpelņu.

15. Kolektīvajos darbīgumos paredzēt no 3 līdz 5 dienām atbrī-

vot no darba arod-biedrību aktīvistu skolū apmeklēšanai, saglabājot viņiem izpelņu.

16. Paredzēt vienreizēja naudas pabalsta izmaksas vienam no vecākiem papildu jau esošajam valsts pabalstam bērna piedzimšanas gadījumā (diferenci, ja piedzimst pirmās, otrs, trešais bērns).

17. Ikmēnēša naudas pabalsta izmaksā vienam no vecākiem par katru bērnu atkarībā no viņa vecuma (no 1,5 līdz 3 gadiem, ja bērns neapmeklē mazbērnu novietni, un līdz 7 gadiem, ja bērns medicīnisku apsvērumu dēļ nevar apmeklēt vai viņam piešķirta vieta bernudaržā).

18. Strādājošām mātēm, kas audzina divus bērnus vecumā līdz 12 gadiem, piešķirt vienu papildu brīvu dienu mēnesī vai samazināt darba laiku par 2 stundām nedēļā, bet mātēm, kam ir 3 vai vairāk bērnu vecumā līdz 12 gadiem — divas papildu brīvdienas mēnesī vai attiecīgi samazināt darba laiku par 4 stundām nedēļā. Radīt iespēju mātēm strādāt pēc elastīgas grafika, papildu brīvu laiku apmaksājot no uzņēmuma līdzekļiem.

19. Pamatojoties uz izdalītajiem asīgnējumiem, samazināt mazbērnu novietņu grupas līdz 10 bērniem un pirmsskolas vecuma grupas — līdz 15 bērniem.

20. Paredzēt apgādāt skolēnus no daudz bērnu ģimenēm ar braukšanas kartītem sabiedriskajos transporta līdzekļos maģību gada laikā.

21. Daudz bērnu ģimenēm apmaksāt izdevumus par dzīvokli, komunālajiem pakalpojumiem, dzīvokļa kosmētiskā remonta izdevumiem (reizi 3 gados).

22. Skolēnus no daudz bērnu ģimenēm apgādāt ar skolas un sporta formām, apaviem, sporta inventāru un citām skolai nepieciešamām lietām.

23. Bērnam piedzimstot, piešķirt tēvam vienu brīvu no pamatdarba nedēļi, saglabājot viedjo izpelņu, skaitot no bērna piedzimšanas dienas vai izrakstīšanas no dzemdību nama.

24. Ieviest pirmsskolas vecuma bērnu iestādēs bērnu fiziskās audzināšanas instruktora štata vienu.

(Nobeigums sekos.)

VSSR TERMINOLOĢIJAS VĀRDNĪCA

1. VISPĀRĒJIE NOZĀRES TERMINI			
2. STIKLA LODIŠU RAŽOŠANA			
01. SINT. SĀKUMS	02. SĪRĀŠANA	03. SĪRĀŠANA	04. SĪRĀŠANA
05. SĪRĀŠANA	06. SĪRĀŠANA	07. SĪRĀŠANA	08. SĪRĀŠANA
3. STIKLA ŠKIEDRAS RAŽOŠANA			
09. SĪRĀŠANA	10. SĪRĀŠANA	11. SĪRĀŠANA	12. SĪRĀŠANA
4. STIKLA ŠKIEDRAS TEKSTĪLAPSTRĀDE			
13. SĪRĀŠANA	14. SĪRĀŠANA	15. SĪRĀŠANA	16. SĪRĀŠANA
5. STIKLA MASTU RAŽOŠANA			
17. SĪRĀŠANA	18. SĪRĀŠANA	19. SĪRĀŠANA	20. SĪRĀŠANA
6. KVĀRCĪDĒTO MATERIĀLU RAŽOŠANA			
21. SĪRĀŠANA	22. SĪRĀŠANA	23. SĪRĀŠANA	24. SĪRĀŠANA
7. STIKLA AUDUMU TERMIŠKĀ, KĪMIŠKĀ UN DEKORATĪVĀ APSTRĀDE			
25. SĪRĀŠANA	26. SĪRĀŠANA	27. SĪRĀŠANA	28. SĪRĀŠANA
8. RAŽOŠANAS ENERĢĒTIŠKAIS NODROŠINĀJUMS			
29. SĪRĀŠANA	30. SĪRĀŠANA	31. SĪRĀŠANA	32. SĪRĀŠANA
9. RAŽOŠANAS MEHĀNIŠKAIS NODROŠINĀJUMS			
33. SĪRĀŠANA	34. SĪRĀŠANA	35. SĪRĀŠANA	36. SĪRĀŠANA
10. RAŽOŠANAS PĀRVALDE, KONTROLE, VADĪBA			
37. SĪRĀŠANA	38. SĪRĀŠANA	39. SĪRĀŠANA	40. SĪRĀŠANA
11. MEDICĪNA, ĒDINĀŠANA, KULTŪRA, SAB. ORGANIZĀCIJAS			
41. MEDICĪNA	42. ĒDINĀŠANA	43. SABIEDRISKĀS ORGANIZĀCIJAS	44. KULTŪRA, SPORTS

LĪDZJŪTĪBAS
Izskām dzīļu līdzjūtību Tatjanai Kurnosovai sakarā ar viņa nāvi.
Spoletavas 5. maiņas kolektīvs
Dzīlējās bedrēs esam kopā ar

Jāni Kalniņu, tevu kapu kalniņu pavadot.
Elektrokrāšņu nodaļas 1. maiņas kolektīvs
Izskām līdzjūtību Toņai Žurai, pavadot tevu smilšu kalniņā.
Austruves 2. maiņas kolektīvs

INFORMĀCIJA
Ar šī gada janvāri arod-biedrības rūpnīcas komitejas sēdes notiks katrā mēneša trešās nedēļas trešdienā pulksten 14 administrācijas sežū zālē.
Arodkomiteja

Lūkkraksts iznāk reizi nedēļā — ceturtdienās, latviešu un krievu valodā. Redakcijas adrese: pasta indekss 228600, Valmierā, A. Upiša ielā 7, 0,5 uzsk. Iespieļdošne, oisuda tehnika. Tirāža 800 eks. Iespeļsts: Valmieras tipogrāfijā «Liesma», pasta indekss 228600, Valmierā, A. Upiša ielā 7, 0,5 uzsk. Iespieļdošne, oisuda tehnika. Tirāža 800 eks. «Valmieriskij žurnāls» («Valmieras kinimāks») — izdāšne Valmieriskoto āsoda stekļovoļokā, izhōdīt oīmī reizē v nedēļoļo p ceturģerģm, na rusģskom n. Лѳтшскoм ѳзѳкѳх. Адрес редакцѳи: 228600, г. Валмиѳра, ул. Гагарѳна, 1. Телефоны 21472 и 339. Отпечатано в Валмиѳрскoй типографѳи «Лѳсма», 228600, г. Валмиѳра, ул. А. Упиша, 7. Офсетная печать, 0,5 усл. п. л. Тираж 800 экз. На лѳтшскoм ѳзѳкѳе.

Redaktor* V. LEJSTRAUTA
P. Nr. 4